

Aanwijzing voor de kandidaat

Als in een vraag staat dat je een hoofd- of kernconcept moet gebruiken, dan gebruik je in het antwoord die elementen uit de omschrijving van het hoofd- of kernconcept die nodig zijn om de vraag juist te kunnen beantwoorden.

Opgave 1 Humor

Bij deze opgave horen tekst 1, tekst 2 en tabel 1.

Inleiding

Deze opgave gaat over de historische ontwikkeling van humor als sociaal-cultureel verschijnsel en over de functie van humor in de huidige samenleving. Socioloog Kuipers heeft daar onderzoek naar gedaan.

Gebruik tekst 1.

- 2p 1 a Leg uit dat de mop een onderdeel is van onze cultuur. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept cultuur;
  - een voorbeeld uit tekst 1 van het kernconcept cultuur.
- b Leg uit dat het sociaal-culturele verschijnsel humor dynamisch is. Gebruik in je uitleg informatie uit tekst 1 waaruit het dynamische karakter van cultuur blijkt.

Gebruik tekst 1.

Een kenmerk van instituties is dat zij ‘enerzijds vrij stabiel, maar anderzijds ook relatief veranderlijk’ zijn.

- 3p 2 a Leg uit dat dit kenmerk van instituties herkenbaar is in de mop. Gebruik in je uitleg:
- bovenstaand kenmerk van instituties;
  - een voorbeeld uit tekst 1 van dit kenmerk van instituties.
- b Leg uit dat institutionalisering van de humoristische vertelling heeft plaatsgevonden. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept institutionalisering;
  - informatie uit tekst 1 waaruit institutionalisering blijkt.

Gebruik tekst 1.

Urbanisatie is een demografisch proces, dat de moderne westerse samenleving kenmerkt.

- 1p 3 Leg uit dat urbanisatie de ontwikkeling van het sociaal-culturele verschijnsel humor beïnvloed heeft. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip urbanisatie;
  - informatie uit tekst 1 waaruit de invloed van urbanisatie blijkt.

Gebruik tekst 2.

- 2p 4 Leg uit dat individualisering te herkennen is in de ontwikkeling van het sociaal-culturele verschijnsel humor. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept individualisering;
  - een voorbeeld uit tekst 2 waaruit individualisering blijkt.

Gebruik tekst 2.

- 2p 5 Leg uit dat het civilisatieproces te herkennen is in de ontwikkeling van het sociaal-culturele verschijnsel humor. Gebruik in je uitleg:
- een kenmerk van het civilisatieproces;
  - een voorbeeld uit tekst 2 van dit kenmerk.

Gebruik tabel 1.

Socioloog Kuipers heeft onderzoek gedaan naar de samenhang tussen humorstijlen en opleidingsniveau. In tabel 1 staan resultaten uit het onderzoek.

- 2p 6 Leg uit welk sociaalwetenschappelijk paradigma te herkennen is in het onderscheid in humorstijlen in tabel 1. Gebruik in je uitleg:
- de naam en een kenmerk van het gekozen paradigma;
  - informatie uit tabel 1 over het gekozen kenmerk.

Gebruik tabel 1.

In tabel 1 staat een indeling van humorstijlen naar opleidingsniveau.

- 2p 7 a Leg uit welke onderzoeksmethode het best gebruikt kan worden voor het samenstellen van tabel 1: interview of observatie. Gebruik in je uitleg:
- een vergelijking van beide onderzoeksmethoden;
  - informatie uit tabel 1 die verkregen kan worden met de gekozen onderzoeksmethode.
- b Leg uit dat, voor het samenstellen van tabel 1, met de gekozen onderzoeksmethode meer valide gegevens verkregen kunnen worden dan met de andere onderzoeksmethode. Gebruik in je uitleg een omschrijving van de eis van validiteit.

Gebruik tabel 1.

Er zijn verschillende soorten kapitaal.

- 2p 8 Leg uit dat socialisatie kan verklaren dat een verschil in kapitaal tussen lager en hoger opgeleiden kan leiden tot een verschil in humorstijlen tussen deze groepen. Gebruik in je uitleg:
- een soort kapitaal;
  - informatie uit tabel 1 waaruit een verschil in de gekozen soort kapitaal blijkt;
  - de omschrijving van het kernconcept socialisatie.

Gebruik tabel 1.

- 2p **9** Leg uit dat het verschil in referentiekader tussen lager en hoger opgeleiden wat betreft humor kan leiden tot weinig sociale cohesie tussen lager en hoger opgeleiden. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip referentiekader;
  - informatie uit tabel 1 over het verschil in referentiekader;
  - de omschrijving van het kernconcept sociale cohesie.
- 1p **10** Met welk begrip is te verklaren, dat iemand wel met buurtkinderen om een Belgenmop lacht, maar niet met collega's?
- A** collectieve identiteit
  - B** meervoudige identiteit
  - C** nationale identiteit
  - D** persoonlijke identiteit

Opgave 1 Humor

tekst 1

Geschiedenis van de mop

(...) De mop zoals wij die kennen lijkt een relatief nieuw genre te zijn: vermoedelijk is het genre ongeveer honderdvijftig jaar oud. (...) De

5 datering van een genre is afhankelijk van hoe het genre gedefinieerd wordt. Als onder 'mop' wordt verstaan 'humoristische vertelling' is de mop al vele duizenden jaren oud.

10 Het stramien dat tegenwoordig 'mop' wordt genoemd stelt echter striktere eisen dan alleen een verhaal met een grap: er moeten een clou¹⁾, herkenbare personages en settings

15 zijn, en er zijn bepaalde eisen voor de opbouw. (...) Het bepalende verschil tussen de moderne mop en anekdotes, kluchten en vertellingen van vóór de negentiende eeuw is de

20 clou. (...) Uit kluchtboeken blijkt dat

deze eis toentertijd niet werd gesteld (...). [Een klucht²⁾] is gewoon een verhaal dat – voor ons gevoel – wat voortkabbelt en dan zomaar stopt.

25 (...) Onder invloed van de modernisering veranderden oude, relatief onveranderlijke, mondelinge genres in een vluchtig, puntig genre (...). Een belangrijke rol bij deze

30 omvorming van oude naar nieuwe genres speelde de, in het kielzog van de industrialisering sterk tot bloei gekomen stedelijke vermaakcultuur. In Engeland heette het *music hall*, in

35 Amerika *vaudeville*, op het continent cabaret of revue. (...) Het is zeer waarschijnlijk dat *vaudeville*, *music hall* en cabaret de toon hebben gezet voor nieuwe standaarden voor

40 humor.

bron: G. Kuipers, 2001

noot 1 Een clou is de centrale eis die moderne moppentappers aan een mop stellen dat hij een ontknoping aan het eind heeft, waardoor het voorgaande in een ander licht wordt gesteld (Kuipers, 2001, p.35).

noot 2 Het woord 'klucht' werd vroeger niet alleen gebruikt in de zin van komisch toneelstuk, maar ook voor andere (eenvoudige) humoristische genres.

tekst 2**Statusdaling van de klucht¹⁾**

Rond 1600 waren 'kluchten', voor zover te overzien, overal: ze waren rond de elite populair, maar circuleerden ook onder het gewone
5 volk. [In] deze periode [kwam] de verwijdering tussen hoge en lage humor op gang. Hoge humor moest verfijnd en beschaafd zijn (...). In de achttiende eeuw verschijnt bovendien
10 nog (...) een nieuw bezwaar tegen humoristische vertellingen, dat ook nu nog vaak tegen moppen gemaakt wordt: ze zijn niet zelf bedacht. (...) Dit leidt niet alleen tot steeds grotere
15 taligheid van de humor, maar ook tot een nadruk op oorspronkelijkheid,

creativiteit en gevatheid. (...) Men dient zijn eigen sprankelende geest te demonsteren door inventieve
20 geestigheden en verfijnde woordgrapjes. (...) 'Esprit'²⁾ is geen kwestie van bulderlach of clandestiene verwijzingen, maar van beheerste, gedisciplineerde
25 glimlachjes. Het feit dat de grap, in al haar verfijning, behoorlijk scherp kon zijn, wijst hoogstens op een nog effectievere affectbeheersing³⁾. Deze opeenstapeling van bezwaren tegen
30 kluchten (...) leidde (...) tot een statusdaling van de humoristische vertelling (...).

bron: G. Kuipers, 2001

noot 1 Het woord 'klucht' werd vroeger niet alleen gebruikt in de zin van komisch toneelstuk, maar ook voor andere (eenvoudige) humoristische genres.

noot 2 esprit = spitsvondigheid, geestigheid

noot 3 affectbeheersing = beheersing van emoties, impulsen

tabel 1**Humorstijlen naar opleidingsniveau**

	middelbaar en lager opgeleiden	HBO en hoger opgeleiden
iemand met een goed gevoel voor humor is ...	sociabel ¹⁾ , gezellig, uitbundig, vrolijk	gevat, geestig, scherp, snel
platte humor is ...	kwetsend, grof	gemakkelijk, simpel, flauw

naar: G. Kuipers, 2001 en 2013

noot 1 sociabel = onderhoudend, prettig in de omgang

Toelichting

Humorstijlen zijn opvattingen over humor. Uit tabel 1 is bijvoorbeeld af te lezen dat middelbaar en lager opgeleiden iemand met een goed gevoel voor humor veelal als een gezellig, vrolijk persoon beschrijven.

Opgave 2 Defensiesamenwerking in Europa

Bij deze opgave horen tekst 3, figuur 1 en tekst 4.

Inleiding

In december 2017 is in de Europese Unie (EU) op het gebied van defensie een Permanente Gestructureerde Samenwerkingsovereenkomst (PESCO) opgesteld. Deze opgave gaat over de samenwerking op het gebied van defensie tussen lidstaten binnen de EU en binnen de NAVO.

Gebruik tekst 3.

De EU heeft twee belangrijke doelen. De PESCO kan een middel zijn om deze doelen te bereiken.

- 2p 11 Leg voor een van deze doelen met het kernconcept samenwerking uit dat de PESCO aan dit doel bijdraagt. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept samenwerking;
  - een voorbeeld uit tekst 3 van het kernconcept samenwerking;
  - een doel van de EU.

Gebruik tekst 3.

Er zijn verschillende voorbeelden van globaliseringsprocessen die de autonomie en macht van staten aantasten, zoals internationalisering van militaire macht.

- 2p 12
- Geef een voorbeeld uit tekst 3 van internationalisering van militaire macht.
  - Leg uit dat dit voorbeeld uit tekst 3 de autonomie en macht van staten aantast. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het kernconcept macht.

Gebruik tekst 3.

Het instellen van de PESCO kan onderbouwd worden vanuit de liberale theorieën.

- 2p 13
- a** Geef een reden voor het instellen van de PESCO die past bij de liberale theorieën.
- b** Verklaar het instellen van de PESCO vanuit de liberale theorieën. Gebruik in je verklaring:
- een kenmerk van de liberale theorieën;
  - een voorbeeld uit tekst 3 van het gekozen kenmerk.

Gebruik figuur 1.

Het 'free riders' probleem wordt ook wel het probleem van collectieve actie of het dilemma van collectieve actie genoemd. Het 'free riders' probleem wordt veroorzaakt door 'free riders' gedrag.

In figuur 1 staan de militaire uitgaven van NAVO-lidstaten in 2015.

- 2p 14 Leg uit dat in figuur 1 het gedrag van 'free riders' te herkennen is. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het gedrag van 'free riders';
  - informatie uit figuur 1 over de militaire uitgaven van NAVO-lidstaten.

Gebruik figuur 1.

In 2014 annexeerde Rusland de Krim, een deel van het aangrenzende land Oekraïne. Stel dat jij onderzoek doet naar de groei van militaire uitgaven van NAVO-lidstaten die aan Rusland grenzen in vergelijking met de andere NAVO-lidstaten. In figuur 1 zijn de landen die aan Rusland grenzen grijs gemarkeerd.

- 3p 15
- Formuleer een hypothese over de groei van militaire uitgaven in 2015 van NAVO-lidstaten die aan Rusland grenzen, die te toetsen is met figuur 1.
  - Noem de afhankelijke en de onafhankelijke variabele in je hypothese.
  - Leg uit of de gegevens in figuur 1 je hypothese bevestigen of weerleggen.

Gebruik tekst 3 en tekst 4.

De PESCO is een bepaald type machtsbron. In tekst 3 en tekst 4 wordt deze machtsbron verschillend gewaardeerd.

- 2p 16
- a** Leg uit welk type machtsbron de PESCO is. Gebruik in je uitleg een omschrijving van het gekozen type machtsbron.
- b** Leg het verschil in waardering van de PESCO als machtsbron uit. Gebruik in je uitleg:
- een voorbeeld uit tekst 3 van de waardering van het gekozen type machtsbron;
  - een voorbeeld uit tekst 4 van de waardering van het gekozen type machtsbron.

Gebruik tekst 4.

Om zoveel mogelijk lidstaten deel te laten nemen aan de PESCO is een diplomatiek compromis gesloten.

- 2p 17 Leg uit dat het hechten aan de soevereiniteit van EU-lidstaten een reden kan zijn geweest voor het sluiten van dit diplomatiek compromis. Gebruik in je uitleg:
- een omschrijving van het begrip soevereiniteit;
  - een voorbeeld uit tekst 4 van soevereiniteit.

Gebruik tekst 4.

Voor het instellen van de PESCO is een diplomatiek compromis tussen lidstaten gesloten.

- 2p **18** Leg het diplomatiek compromis uit vanuit het rationele actor-paradigma. Gebruik in je uitleg:
- een kenmerk van het rationele actor-paradigma;
  - informatie uit tekst 4 waaruit het gekozen kenmerk blijkt.

Opgave 2 Defensiesamenwerking in Europa

tekst 3

PESCO

De Europese Unie gaat meer investeren in defensie en ook meer samenwerken op dit terrein. Bij het instellen van de 'Permanente Gestructureerde Samenwerkingsovereenkomst' (PESCO) is sprake van een doorbraak op dit gebied. Daar is ook alle aanleiding toe. (...)

"Dreiging vanuit Rusland, geweld in het Midden-Oosten en grote migratiebewegingen in Afrika nopen Europa tot een sterkere defensie", zo zei minister van Buitenlandse Zaken, Halbe Zijlstra, in Brussel, waar de PESCO werd getekend. Maar ook de brexit (waardoor de EU een militaire mogendheid kwijtraakt), Trump¹⁾ (die twijfel zaait over de Amerikaanse bijstandsverplichting) en de verslechterde verhouding met NAVO-bondgenoot Turkije (die Russische raketverdedigings-systemen koopt) spelen een rol. (...)

De aangegane verplichtingen betreffen onder meer doelstellingen voor investeringen in defensie, deelneming aan Europese capaciteitsprojecten en EU-missies en operaties, alsmede het verbeteren van de gereedheid en interoperabiliteit van militaire troepen en capaciteiten.

(...) Federica Mogherini, de buitenlandchef van de Europese Unie, wil dat de EU voortaan gezamenlijk nieuwe wapensystemen ontwikkelt, samen materieel aankoopt en samen operaties uitvoert. Dat is volgens haar niet alleen goedkoper en efficiënter, maar ook de enige manier om een tegenwicht te bieden aan de Amerikanen. Zo zijn inefficiëntie en onnodige dubblures in de EU grote problemen. Binnen de EU zijn bijvoorbeeld 17 tanktypes in gebruik, in de Verenigde Staten slechts één; in Europa vliegen twintig verschillende gevechtsvliegtuigen, in de Verenigde Staten zes. (...) PESCO moet ook leiden tot de ontwikkeling van nieuwe militaire technologie, waarbij de nationale defensie-industrieën kennis en belangen bundelen. (...)

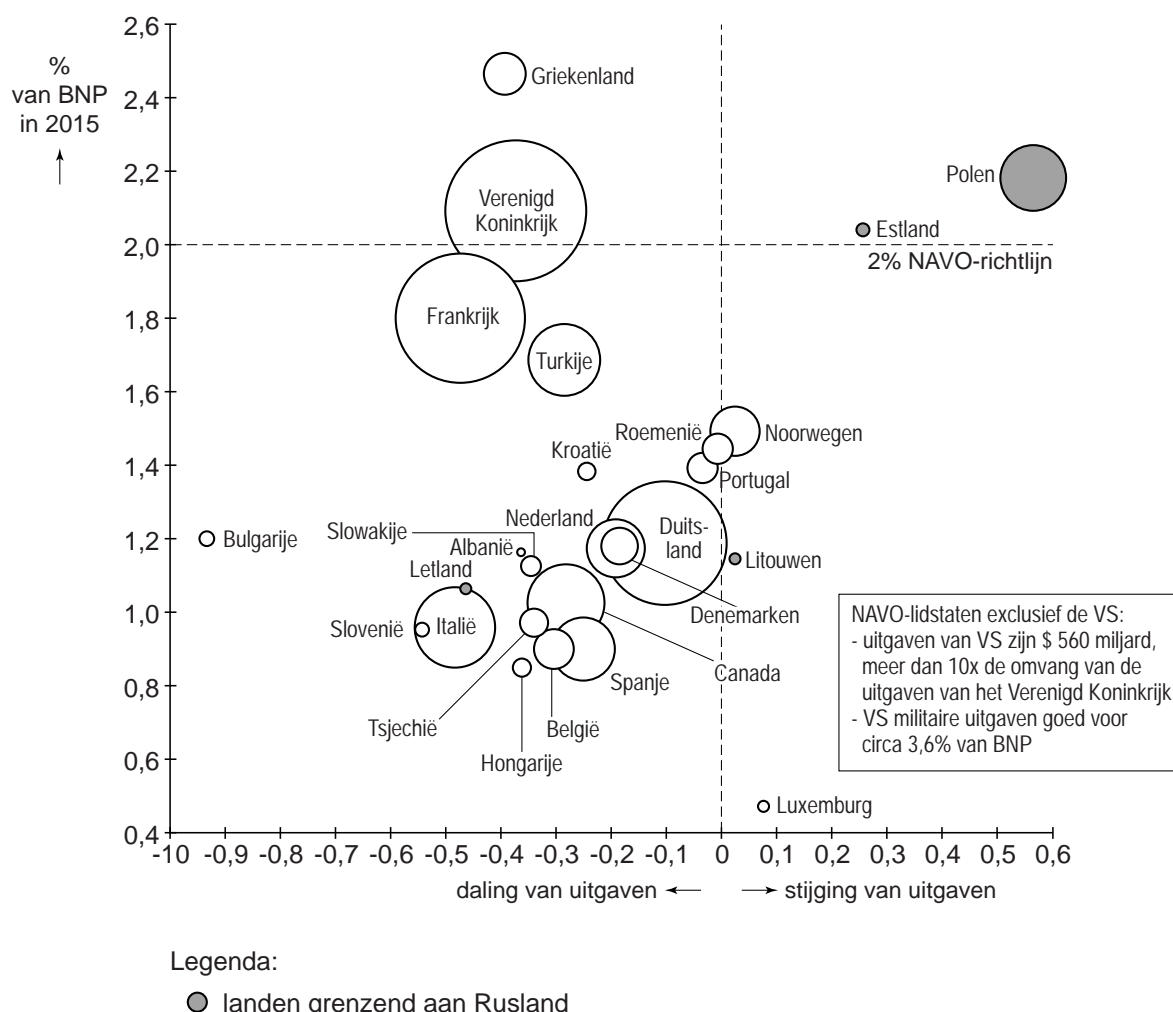
Besluitvorming over de inzet van militairen blijft een nationale verantwoordelijkheid. Belangrijk en het nieuwe van PESCO is echter wel dat de verplichtingen die worden aangegaan, niet vrijblijvend maar juridisch bindend zijn en de naleving ervan jaarlijks getoetst wordt. (...)

bron: Clingendael Instituut, 2018

noot 1 president Trump van de Verenigde Staten

figuur 1

Militaire uitgaven van NAVO in 2015

naar: Consultancy.nl, 2016

Toelichting

In 2015 namen 28 lidstaten deel aan de NAVO. In figuur 1 staan 26 lidstaten. Lidstaat VS staat apart in een kader. Lidstaat IJsland ontbreekt.

De 2% NAVO-richtlijn is het door de NAVO-lidstaten vastgestelde percentage van 2% van het bruto nationaal product (BNP) dat zij aan defensie zouden moeten besteden. Deze richtlijn is geen verplichting.

Op de x-as staat het percentage van het BNP waarmee de militaire uitgaven van NAVO-lidstaten aan de NAVO toe- of afneemt. Op de y-as staan de militaire uitgaven van NAVO-lidstaten als percentage van het BNP in 2015. De grootte van de bollen geeft de grootte weer van de militaire uitgaven van de NAVO-lidstaten ten opzichte van elkaar. De militaire uitgaven van de VS staan in het kader beschreven.

Een voorbeeld: Nederland leverde in 2015 een NAVO-bijdrage van iets minder dan 1,2% van het BNP. De Nederlandse NAVO-bijdrage als percentage van

het BNP daalt. De militaire uitgaven van Nederland waren in 2015 groter dan die van Denemarken en kleiner dan die van Duitsland.

tekst 4

Diplomatiek compromis

De opbouw van het Europese defensiebeleid verloopt enorm succesvol, zo is de boodschap van veel Europese politici en diplomaten.
5 (...) Maar niet iedereen gebruikt zulke grote woorden. Simon Coveney, minister van Buitenlandse Zaken in (...) Ierland, bagatelliseerde de samenwerking op defensiegebied
10 toen hij zijn parlement probeerde te overtuigen. "Het verplicht Ierland nergens toe. Er komt een structuur

waarbinnen we zelf projecten kiezen om met andere landen samen te
15 werken." (...)
De Europese defensiesamenwerking ziet er dan ook anders uit dan de EU-verdragsteksten het bedoeld hadden. (...) Maar om iedereen te vriend te
20 houden, is er dit jaar een diplomatiek compromis bedacht waarbij de samenwerking ook 'inclusief'¹⁾ is. (...)
De toetredingseisen voor Pesco zijn dan ook boterzacht. (...)

bron: Trouw, 2017

noot 1 Dit wil zeggen dat alle EU-lidstaten mee mogen doen.

Opgave 3 Burgertoppen in de Streuvelse Vallei

Bij deze opgave horen tabel 2 en tabel 3. Tabel 3 is fictief.

Inleiding

Volgens de Vlaamse cultuurhistoricus David Van Reybrouck lijden vrijwel alle westerse samenlevingen aan een zogenaamd 'democratisch vermoedheidssyndroom'. Als tekenen daarvan ziet hij dat in de huidige democratie steeds minder gebruikgemaakt wordt van het stemrecht, met name door jongeren, mensen met een migratieachtergrond en lager opgeleiden; kiezers worden grilliger in hun keuze voor politieke partijen, en het ledenaantal van politieke partijen loopt terug. Volgens Van Reybrouck tast dit de legitimiteit van de parlementaire democratie aan. In zijn boek *Tegen verkiezingen* (2013) pleit Van Reybrouck voor nieuwe vormen van democratie, zoals burgertoppen. Burgertoppen staan los van bestaande politieke besluitvormingsprocessen. Het zijn evenementen waarbij burgers in open dialoog met elkaar praten over maatschappelijke en politieke kwesties en oplossingen. Burgers worden via loting geselecteerd, zodat iedereen een gelijke kans krijgt om mee te doen. Van Reybrouck wil verkiezingen niet per se afschaffen, maar alternatieven ernaast zetten.

Gebruik de inleiding.

In politieke besluitvormingsmodellen wordt onderscheid gemaakt tussen actieve en passieve steun.

- 2p 19
- Geef aan of in de inleiding actieve of passieve steun te herkennen is. Gebruik in je antwoord een voorbeeld uit de inleiding van het gekozen type steun.
  - Leg uit dat een afname van deze steun de legitimiteit van de parlementaire democratie kan aantasten. Gebruik in je uitleg het gekozen type steun.

Gebruik de inleiding.

Van Reybrouck vindt dat de democratie kan worden verrijkt met initiatieven zoals burgertoppen. Er zijn zes politieke vereisten voor een grootschalige democratie, zoals inclusief burgerschap.

- 2p 20
- Geef een vereiste waaraan burgertoppen **wel** voldoen met daarvan een voorbeeld uit de inleiding.
  - Geef een vereiste waaraan burgertoppen **niet** voldoen met daarvan een voorbeeld uit de inleiding.

Je mag de vereiste 'inclusief burgerschap' niet gebruiken.

Gebruik de inleiding.

- 1p 21 Leg uit dat burgertoppen, volgens Van Reybrouck, kunnen bijdragen aan democratisering. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept democratisering;
  - informatie uit de inleiding om democratisering te illustreren.

Gebruik tabel 2.

De legitimiteit van onze parlementaire democratie kan afgelezen worden aan tevredenheid van burgers over de politiek. Er zijn drie kenmerken van politiek te onderscheiden, zoals polity.

- 3p 22 a Geef de twee **andere** kenmerken van politiek.
- b Leg voor deze twee kenmerken van politiek uit in welke richting de tevredenheid daarover zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Gebruik in je uitleg:
- deze twee kenmerken van politiek;
  - voor elk van deze twee kenmerken van politiek een indicator uit tabel 2 van de tevredenheid daarover;
  - informatie uit tabel 2 over de ontwikkeling van de tevredenheid over elk kenmerk van politiek.

Gebruik tabel 3.

Het afspiegelingsmodel is een model voor politieke representatie. Tabel 3 gaat over de gemeenten in de Streuvelse Vallei waar een burgertop heeft plaatsgevonden.

- 2p 23 Leg uit of het afspiegelingsmodel beter benaderd wordt in de onderzochte burgertoppen dan in de gemeenteraden. Gebruik in je uitleg:
- een kenmerk van het afspiegelingsmodel;
  - informatie uit tabel 3 over de bevolking, raadsleden en deelnemers aan de burgertoppen.

In het voorjaar van 2020 zal er weer een burgertop in de gemeente Streuvel gehouden worden. Deelnemers worden geloot. Stel dat je een onderzoek wilt doen naar het effect van burgertoppen op de politieke cohesie. Een onderzoeksvraag is: 'In hoeverre draagt deelname aan de burgertop van 2020 bij aan de politieke cohesie van bewoners van de gemeente Streuvel?'. Hiervoor wil je voorafgaande aan de burgertop en achteraf eenzelfde vragenlijst afnemen onder deelnemers en niet-deelnemers aan de burgertop in de gemeente Streuvel.

- 4p 24
- Formuleer een gesloten enquêtevraag om politieke cohesie te meten. *Je mag het woord 'politieke cohesie' niet gebruiken.*
  - Formuleer twee of meer antwoordmogelijkheden voor de persoon die de enquêtevraag beantwoordt.
  - Leg uit waarom je met het afnemen van deze enquêtevraag de politieke cohesie van bewoners van de gemeente Streuvel meet. Gebruik in je uitleg de omschrijving van het begrip politieke cohesie.
  - Leg uit dat de enquêtevraag zowel aan deelnemers, als aan niet-deelnemers voorgelegd moet worden om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden.

Opgave 3 Burgertoppen in de Streuvelse Vallei

tabel 2

**Tevredenheid over politiek, personen van 18 jaar en ouder, 1992-2016/'17
(in procenten)**

	1992	2000	2008/'09	2012/'13	2014/'15	2016/'17
In hoeverre bent u tevreden over de wijze waarop de democratie in Nederland functioneert?	-	-	79	71	69	68
Hoe tevreden bent u over het algemeen met wat de Nederlandse regering doet?	-	77	75	63	61	65
In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling: Kamerleden letten te veel op het belang van enkele machtige groepen in plaats van op het algemeen belang	58	58	56	60	65	62

naar: SCP, 2017

Toelichting

In tabel 2 staat het percentage respondenten dat 'zeer' en 'tamelijk' tevreden heeft geantwoord op de vraag 'In hoeverre bent u tevreden over de wijze waarop de democratie in Nederland functioneert?' en 'zeer' en 'min of meer' tevreden in antwoord op de vraag 'Hoe tevreden bent u over het algemeen met wat de Nederlandse regering doet?' en het percentage respondenten dat heeft aangegeven het 'zeer eens' en 'eens' te zijn met de stelling.

tabel 3

Leeftijdsverdeling van de bevolking, de raadsleden en de deelnemers aan de burgertop in drie gemeenten in de Streuvelse Vallei, 2017 (in procenten)

	leeftijd			totaal
	16-29	30-49	50+	
Streuvel				
bevolking	32	23	45	100
raadsleden	5	25	70	100
deelnemers burgertop	17	23	60	100
Laag Zoerden				
bevolking	35	15	50	100
raadsleden	5	15	80	100
deelnemers burgertop	20	25	55	100
Streuvel Dam				
bevolking	30	30	40	100
raadsleden	10	20	70	100
deelnemers burgertop	20	25	55	100

Deze bron is fictief.